

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE OWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van Prof. Dr V. Hepp, Dr K. Schilder, Dr C. Tazelaar en Prof. Dr J. Waterink

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr K. Fernhout, Vreeland; Prof. Dr F. W. Grosheide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr J. G. Kunst, Arnhem; Dr H. W. Laman, Assen; Dr C. Lindelboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's Gravenhage; Dr J. W. Marnestein, Amsterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr J. C. Rullmann, Utrecht; J. Strikwerda, Dokkum; Dr J. Thijss, Zwolle; Dr J. Veldkamp, Hilversum; E. Visser, Arnhem; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Hoofddorp; Mr J. A. de Wilde, 's Gravenhage.

Adres der Redactie:
Prof. Dr V. HEPP, Van Broestraat 14, Amsterdam.

Drukkers-Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.
Tel. No. 55 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f7.50 en voor Ned-Indië f6.— per jaar.
Advertentieën: 25 ct. p. regel. — Losse nummers f0.15.

INHOUD: Uit de Schrift: Stigmatisatie (Gal. 6:17). — Kerke-
lijk Leven: Synode-Indrukken, III. — Perschoon. — Gen.
Synode te Groningen. — Correspondentie. — Kerkenweten

UIT DE SCHRIFT.

Stigmatisatie.

Voorts, niemand doe mij moeite aan, want
ik draag de litteeken des Heeren Jezus in
mijn lichaam. Galaten 6:17.

Tusschen de bedrijven door wordt op het doek
van de bioscoopzaal der moderne wereld ook ge-
projecteerd zoo'n heel enkel fragment uit den film,
die betrekking heeft op het gestigmatiseerde Duit-
sche meisje, dat dezer dagen algemeen de aandacht
trekt.

Men kent het geval. Een plattelandsmeisje ver-
toont op bepaalde tijden in haar lichaam de won-
den van den Christus in Zijn stervensgang; aan-
schouwt in uren van extase met — naar men
zegt — controleerbare nauwkeurigheid het stra-
tooneel, waarin de kruisstoel opgenomen werd op
den weg naar Golgotha; spreekt, mag men de be-
richten gelooven, in de taal van den tijd van He-
rodes en Pontius Pilatus de woorden na van wie
Christus' lijdensgang voor 20 eeuwen hebben ge-
zien; en bloedt uit vele wonden, welke ook in
Christus' lichaam zijn geslagen. En als dat lijden
maar zielen mag trekken tot Christus, dan is het
haar, zelfs zoo, nog goed te leven.

Wat zal men daarvan zeggen?

Of, heeft het ons wat te zeggen? Neen, hier
is het de plaats niet, om over wat dat meisje
ondervindt, wetenschappelijke oordeelvellingen te
zoeken of te schiften. Dit is de vraag, die op ons
afkomt, juist als wij Christus in ons leven te
allen dage moeten beleven, alsof hij bij ons is,
neen, omdat Hij bij ons is: is dat meisje een
slag in ons aangezicht, ja, dan neen? Is dat soms
niet wat groots, als daar in den kring van onze
alle-dags-waarneming iemand komt, die in ieder
geval zoo ontzaglijk met den Christus te doen
heeft, dat zij in haar „zijn“ wordt bepaald naar
haar „zien“? Is dat niet iets, om u aan te trek-
ken, als daar iemand is, waarvan men in uw tegen-
woordigheid en in die van God, zeggen kan: „zij
dan, de vernedering van Christus als in een spiegel
aanschouwende, ja, weerkatsende, afspiegelende,
wordt naar hetzelfde beeld van gedaante veran-
derd“? Ja, ge zoudt haast vanzelf aanvullen: „als
van des Heeren Geest“. Is dat meisje een illustratie
op de van God geschreven acle van onze eigen
ingebrekestelling? Als Christus zoo reëel in ons
leven worden kan, moeten wij dat dan ons aan-
trekken en op een of andere wijze in haar schad-
uw trachten te staan voor de poort van God?

„Als van des Heeren Geest“ schijnt U dit ge-
schied?

Maar weet het wel, dat juist dáár de moeilijk-
heid zit. Dat meisje heeft ontegenzeggelijk haar
„gedaanteverwisseling“. Paulus weet daar ook van
te spreken. Maar hij zegt, dat wij, de HEERLIJK-
HEID des Heeren (Christus) aanschouwende, naar
hetzelfde beeld van gedaante worden veranderd.
De metamorfose van den christen, o ja, daar komt
het heel erg op aan; en dat wordt in ieder geval
ook door dat plattelandsmeisje ons voorgehouden.
Maar voorts... als Paulus zegt, dat die metamor-
fose van den christen uit Christus' verhooging
moet afgeleid worden, dan zien we hier het om-
gekeerde gebeuren: het is alles een teruggrijpen,
tot in de metamorfose toe, op den verneder-
den Christus. „Als van des Heeren Geest“, zoo
zegt Paulus, geschiedt de gedaanteverwisseling des
christens, waarom deze te worstelen heeft. En die
Geest is de Geest des „Heeren“, d.w.z. alweder:
de Geest van den verhoogden Heiland, die
eewig jong is, altijd gezond, onsterfelijk, beschik-
ker over zijn bloeiend vleesch door zijn machti-
gen Geest. Uit dien verhoogden Christus neemt

die Geest al, wat des Geestes is en een gave
voor ons wordt. Maar hier bij het gestigmatiseerde
meisje is gebrokenheid, hier is de wande, die kwa-
lijk riekt, hier is geen openbaring van een Hei-
land, die ons vleesch in den hemel tot een zeker
pand heeft, een pand, dat Hem te allen dage uit-
drijft tot de genezing van alle kranke vleesch
der zijnen....

Ge nu met dat meisje staan in Gods tegenwoor-
digheid; beschuldig haar niet en prijs uzelf niet
en verschuil u ook niet achter een bijbeltekst; maar
luister alleen naar het geopenbaarde woord.
Dan zal dit, om te beginnen, het eerste zijn: dat
gij iets anders zoekt, dat u bezighoudt daar in het
vergeten dorpje in het schouwspel van een, die
in boeien ligt, alsof Golgotha nog dagelijks van
haar moest herhaald worden.

En als ge dan nog verder gaat, en tot u zelf
komt, dan weet ge het straks; hier is stigmatisatie,
hier is iemand, die de „stigmata“ (de wondteeken-
nen) van Jezus draagt in haar vleesch. Maar: nog
een ander verhaal kent stigmatisatie; want ook
Paulus zegt van zichzelf: ik draag de stigmata,
de wondteeken van den Heere Jezus in mijn
lichaam.

Tweeërlei stigmatisatie dus; maar dan zoo, dat
we de eene naar de andere mogen beoordeelen.

Want in Paulus' stigmata weten we zeker
de aanwezigheid van Christus' heerschappij.

En stel nu tegenover Paulus' stigmatisatie die
andere. Dan vallen de tegenstellingen dadelijk op.

Paulus' litteeken is geen copie van die van
den Gekruisten Koning. Wat heeft God, wat heeft
Zijn koninkrijk aan copieën? Paulus' handen zijn
niet doorboord, zijn voeten niet met bloed bebloeden,
zijn zijde is niet open, zijn taal bedwingt hij, opdat
hij spreke met verstand, dat elk hem hooren moge.
Niettemin weet hij zich in die ontstentenis van
wat op Christus' wonden uiterlijk gelijkt een ge-
stigmatiseerde van Jezus, en Jezus is daarin voor
hem de Heer, de Eigenaar van Paulus' leven. Pau-
lus' litteeken, och, die zijn heel gewoon; hier
zit een litteeken van de geeseling, toen en toen;
ginds een litteeken van de steenworp, daar en
daar, Geeseling en steeniging, en alle andere woord
in zijn vleesch, hij heeft ze opgelopen in den dienst
van zijn Koning daar boven. Dus draagt hij Chris-
tus' stigmata anders dan wie ooit in de kerk-
geschiedenis als gestigmatiseerde te boek kwam
staan, anders dan ook dan dat meisje, dat thans
Europa van zich spreken doet.

Dat meisje kan Christus door het geloof inge-
lijd zijn, ze kan het ook niet zijn. Haar wonden
spreken haar niet zalig en bewijzen niets. Ook
een werking van wel bijzondere, maar toch natu-
urlijke zielekrachten KAN bij haar achter de wond-
teeken liggen als verklarende oorzaak. Maar bij
Paulus is het geschonden lichaam een bewijststuk
van een overgegevenheid, die nuchter is en waakt,
van een liefdedienst, die uit Gods greep naar Paulus
als naar een uitverkoren vat te verklaren is, en
daaruit alleen. Wat het meisje heeft, kan beperkt
blijven tot het „natuurlijke“; wat Paulus heeft,
moet zonder eenigen twijfel vrucht zijn van „gees-
telijk“ levensbezit. Psychisch is de een, pneumatisch
de ander in zijn stigmatisatie. Wondergehoel, zoo
men het aldus zoo willen noemen, kan het eene
werken, maar zaligmakend geloof ligt zeker in
het andere.

Indien ik zou moeten aannemen, dat de lijdens-
weg van de gestigmatiseerde van het plattelands-
dorpje een goddelijke benedictie was, een charisma,
— indien! — dan zou zij nog maar iets hebben,
dat bij hooge uitzondering gegeven werd; want
zulke genade — stel, dat het genade was — zou,
indien ze gemeengoed in de kerk werd, de ge-
meente der uitverkorenen ontkoren in een hoop
ellendigen, en den arbeid der kerk hun slaan in
een kruipen en wringen van gebonden in het
slop der machtelozen. Maar zie op Paulus; zie
hem werken, zie hem de afstanden van zijn wereld

overwinnen, zie hem als missionaris. Ge weet het;
de eene zet met haar stigmata het werk stop, de
ander wordt geslagen, maar loopt door; hij moet
immers nog heelmaal naar Spanje toe?

Het meisje van vandaag ziet den Christus op
weg naar Golgotha en krijgt met hem te doen.
Maar volgens de laatste berichten krijgt ze niet
minder met de heiligen te doen, die tenslotte
grootendeels legendarische personen zijn... Dat wil
zeggen: tusschen kanoniek en apokrief leert men
bij haar het verschil vergeeten; ze begint met van
Christus den lof grootelijks te doen zingen, maar
ze eindigt met den twijfel te zaaien: een twijfel,
die zeggen zal: welk verschil is er tusschen den
Christus en den held der fantasie, der legenden?
Een twijfel, die eerst verdwijnt, als men haar stig-
mata durft verklaren niet uit geestelijke, maar na-
tuurlijke zielswerkingen. Doch Paulus heeft zijn
litteeken en zegt: ze zijn van Jezus, en die is
verhoogde Heer; en ik weet van anders iets niet
en lyd ook om geen ander dan om Hem.

Ja, dat meisje raakt u en mij toch; want ze
zegt ons, wat er met een mensch gebeuren kan,
die „sterk ziet“ op Jezus, die met hem bezig
is, als ware Hij tegenwoordig. Zij beschaamt u
en mij wel; want ook voor ons moet Jezus tegen-
woordig zijn. En wat blijkt er in ons en aan ons en
onder ons van die tegenwoordigheid; wat is er
aan van onze metamorfose?

Maar meer dan dat eene mag zij mij niet leeren.
Want uit haar illustratie lees ik niets af; wat mij
wys maakt tot zaligheid. Paulus, het Evangelie,
God zelf, schrijve den tekst bij deze hedendaag-
sche illustratie. Dan weet ik genoeg. Met dat meisje
kom ik niet verder: het is uitzondering, waar ik
toch niet bij kan; Paulus heeft een regel, een al-
gemeenheid, die ik ook in mijn bestaan kan ver-
werven: hij werkt hard voor zijn Heiland, wiens
eigendom hij is; en dan komt het lijden vanzelf
wel, maar ook de heerlijkheid. Bij dat meisje is
mogelijk een geestelijke erotiek, die verwaald
is; maar in Paulus glanst het geloof, dat werkt
door de liefde; en dat geloof maakt zijn wonden
van purper, niet omdat ze Jezus' bloed imiteeren,
maar omdat ze illustreeren hoe sterk en levend
hij is: zoo sterk, dat hij zelfs den farizeër in Pau-
lus breken kon en hem maken tot een zandeling
van den Gekruiste, thans in der eeuwigheid ge-
kroond. Dat meisje heeft herhaaldelijk in verrukking
van zinnen Jezus bloedend gezien en komt niet
verder dan dat bloed. Paulus heeft eenmaal
Christus ondergaan als een verblindend licht en
een oorverdoovend geluid van oordeel, op weg naar
Damascus; en toen heeft hij, sinds dien dag, veel
kunnen lijden, omdat Christus boven het lijden
verheven was. Dat meisje houdt Christus' lijden
als overblijfsel; en wat arm is het! Maar Paulus
vervult de overblijfselen van het lijden van Christus;
en hij zingt psalmen in den nacht en maakt Phi-
lipp's kerker tot een wonderterrein op het zand-
ingsveld.

Ja, trek u het geval van dat duitse meisje maar
aan. De mensch „is“ ten deele naar dat hij „ziet“.
„Zien“ en „zijn“ staan niet los van elkander. Maar
wat in haar het gebrek is, dat is in Paulus over-
vullen. Zij, dat meisje, grijpt al maar terug naar
een verleden, dat voorbij is (het kruis); maar
Paulus werkt en lijdt smarten uit kracht van de
toekomst, die na dat verleden volgde. (Christus'
heerlijkheid en verhooging). Wat heb ik aan
Christus' lijden, als hij niet verheerlijkt is? De
stigmata van het meisje preken een moment
uit Christus' lijdensweg; maar een moment is
niets. Doch Paulus' stigmata preken Christus'
heilge geschiedenis en zijn daarin zelf een
moment, een integreerend deel. Het meisje illus-
treert de buitenzijde van de tijdelijke, Pau-
lus het geheim van de dadelijke geboortzaam-
heid van Christus: lijden, maar met een doel en
zonder onderlating van den actieven dienst der
gehoorzaamheid.

Laat ons zien niet op het bloed alleen. Christus'
bloed is onvruchtbaar en dor, als het niet in ver-

band gezet blijft met heel zijn gehoorzaamheid, zijn doelstelling, zijn eeuwigheidswerk, zijn verheerlijking. Daarom willen wij het verband tusschen „zien“ en „zijn“ niet belevens langs den weg der eigen keuze van een liefdevol moment met Christus' werk, doch wij willen dat verband belevens door, achteruitziende op het bloed, dat gestort is en door niemand ooit weer gestort behoeft te worden, noch ook geïllustreerd, naar voren te zien en naar boven en naar den jongsten dag.

Dan overkomt ons de metamorfose des christens: wij dan, de heerlijkheid des Heeren weerspiegeld, worden naar hetzelfde beeld van gedaante veranderd van heerlijkheid tot heerlijkheid als van des Heeren Geest.

En wederom: wij zullen Hem eens gelijke „zijn“, want wij zullen Hem „zien“, gelijk Hij is.

In elke bloedstorting gaat ons aan, ook van dat meisje, maar nooit buiten de gemeenschap van Christus' werk in zijn lengte, breedte, hoogte en diepte, naar het profetisch Woord gekend en geloofd.

Wees gehoorzaam en offer de offeranden van ziel en lichaam in uw dagelijksch werk van dienst; en ook zijt met Paulus Jezus' gestigmatiseerde. God wil met ons vooruit: het is soms zoet, maar altijd zondig, achteruit te slaan naar wat voorbij is. Ook Golgotha reikt naar hooger dingen, onder meer naar uw eeuwige jeugd.

K. S.

KERKELIJK LEVEN

Synode-Indrukken.

III.

De belangstelling.

Het verschil in belangstelling tusschen de Synode van Assen en die van Groningen is wel enorm. Allereerst reeds wat de buitenstaanders, niet-leden onzer Kerken, betreft.

De Synode-leden behoeven zich thans niet voor filmopnemers in acht te nemen.

Binnen het kerkgebouw is als gewoonlijk een foto gemaakt.

Ook in de zaal, waar de lunch wordt gebruikt, werkte een- en andermaal de lens.

Maar dat is ook al.

Geen nieuwsgierigen vormen een haag om de Synodekerk.

Er behoeven geen extra-voorzorgsmaatregelen getroffen, opdat geen verspieters binnenschuipen.

De portalen en hoeken onder de trappen behoeven niet afgezoekt om indringers te ontdekken.

Geen bijzondere waarschuwing tot geheimhouding wordt den toehoorders van de moderamen-tafel meegegeven.

In de hotels is het niet nodig de gasten te monstren of zich onder hen misschien niet een persverklapper schuilt houdt.

De telefooncellen worden niet onder toezicht genomen.

Uit alles merkt men, dat er uit deze Synode door liberale en neutrale pers geen sensatie-munt valt te slaan.

Leugen en laster vinden hier geen kluijfe.

Dat maakt het werken zooveel aangenameer.

Naar we ergens lazzen bapaalt de nieuwsgierigheid van vreemden er zich toe achter de gordijnen der huizen te gluren om te zien wat voor slag van menschen die Synode-leden zijn. Dat valt modernistische inwoners van de stad Groningen natuurlijk geweldig tegen. Zij verwachten op z'n minst eens hartelijk te kunnen lachen om hooge zijden en witte dassen. Doch zelfs dat is hun niet gegund. Het moet voor hen een bittere teleurstelling zijn te ontwaren, dat de Synode-leden naar hun uiterlijk menschen zijn van gelijke bewegingen als zij. Het denkend deel der natie zal echter over deze emotie reeds lang heen zijn. Want het is nu eenmaal een kenmerk van het denkend deel, dat het zich niet denken niet vermoet.

Doch ook van de zijde der Groninger Gereformeerden blijft de belangstelling beneden het middelmatige.

In Assen wekte het verwondering en bewondering, dat hoewel meestal in besloten zitting werd vergaderd, zodra de deuren opengingen het gereformeerde publiek binnenstroomde. Men stond soms uren en uren te wachten. En als dan het comité-generaal werd opgeheven, dan kreeg men nog slechts lange en ingewikkelde rapporten te hooren, waarvan men zoo dadelijk den inhoud niet kon vatten en die zich voor rustige lezing aanbevalen. Debatten werden er, omdat het grootendeels tuchtzaken gold, in de openbare zitting niet gevoerd. En die zijn voor het publiek toch eigenlijk het aantrekkelijke. Toch bleven de Assenaren komen. Nogmaals breng ik hulde aan hun uithoudingsvermogen.

Te Groningen is het heel anders. Er zijn heel weinig besloten zittingen. Bijna alles wordt in het openbaar behandeld. De tijd voor discussies is juist onbegrensd. Lange redevoeringen worden er afgelezen. En... de Groningers blijven zoo goed als weg. Het gebeurt, dat men maar vijf of tien belangstellenden telt. En ik verdenk er enkele Synode-leden, die er gaarne den brand in steken, van dat zij die vijf of tien wel wilden weggijken, omdat

zij anders rookwolkjes mochten uitblazen, maar in openbare zitting hun dat niet is toegestaan. Zelfs op Koningsdag, waarop heel Groningen vrij had, bleef de belangstelling minimaal. Alleen op marktdagen groeide het gehoor aan. De bewoners uit de Ommelanden verbonden aan hun uitstapje naar „Stad“ ook een bezoek aan de Synode.

Zullen we hierom de Groninger Gereformeerden in staat van beschuldiging stellen?

Ik denk er niet aan.

Men kan hun niet anders dan schoon gelijk geven. Want de Synode was tot op heden weinig belangwekkend.

We gaven haar tevoren reeds den naam van „kleingod-synode“.

En zij maakt zich dien naam ten volle waardig. Er worden wel lange redevoeringen gehouden. Maar zelden zijn het groote redevoeringen.

Al het werk moet afgedaan worden.

Doch we kunnen het niet kwalijk nemen, dat het meeste den Groningers niet interesseert.

Komen er eens belangrijke momenten, dan ziet men dadelijk een aardigen toeloop van menschen.

Hoe ruiken zij dat zoo?

Is er een soort van inlichtingsdienst georganiseerd?

‘t Zou me van de praktische Groningers niet verbazen.

‘t Zijn nuchtere luidjes!

En uitgeslagen!

De werkwijze.

Terwijl wij dit schrijven is reeds de vierde Synode-week ingegaan en nog zijn wij niet gereed.

Onze profetie, welke den duur der Synode op drie weken schatte, is dus niet vervuld.

We komen er eerlijk voor uit.

Daartegenover staat echter, dat een andere voorspelling, welke we deden, helaas wel in vervulling is gegaan.

N.l. dat het vroege saamroepen van de Synode weleens oorzaak kon worden, dat zij langer duurde dan gewoonlijk.

Dit ligt voor de hand.

De tweede week van September is voor bijna alle kringen van ons volksleven, ook voor de meeste Synode-leden een fatale termijn.

Hoe dichter men bij dien termijn staat, des te meer maakt men voort.

Of er dan ook nu niet hard gewerkt is?

Zonder eenigen twijfel.

‘t Ligt ‘n niet aan ‘t harde werken, maar aan het vele praten.

Over verschillende onderwerpen is o.i. veel te lang geredeneerd.

Blijkbaar had men den tijd.

Wij voor ons blijven van gevoelen, dat, indien de Synode een week later ware geopend, wij even ver zouden zijn als nu.

Een beetje psychologie is slechts nodig om de waarheid hiervan te erkennen.

Ook bleef zeer zeker niet zonder invloed het minitieuze werken, dat Assen gedaan had.

Daar was het een eerste vereischte, dat de zaken rustig werden afgehandeld.

Daar was alle speed uit den boeze.

Want het ging er bijna uitsluitend over gewichtige dingen.

Die kalmte van Assen werkt nog in Groningen na.

Maar omdat er zooveel is, dat minder belangrijk moet worden geacht, vervalt men weleens tot peutenen.

Er is niet weinig, dat vlugger kon zijn afgedaan.

De voornaamste oorzaak evenwel van de langdurigheid der Synode is te zoeken in haar gebrekkige werkwijze.

Die is niet aan deze alleen, maar aan al onze Synodes eigen.

We hebben er reeds eer de aandacht op gevestigd.

Maar misschien kwam dat nooit zoo sterk uit als nu.

Wat er dan aan ontbreekt?

Dat kan niet in een paar woorden worden gezegd. En nog moeilijker is het, een beteren weg aan te wijzen.

Toch dient men zich daarover nader te beraden. Voor deze Synode heeft dat geen zin meer.

Doch later hopen we dit onderwerp eens aan de orde te stellen.

De leiding.

De leiding blijkt in vertrouwde handen te rusten. Dr. Dijk heeft als praeses de verwachting niet beschaamd.

Hij is zeer attent, niet het minst tegenover jarige Synode-leden.

De speeches, welke hij moet houden, zijn keurig en kort.

Met voortvarendheid hanteert hij den hamer.

Van deze waardeering nemen we dan ook niets terug, wanneer wij er aan toevoegen, dat men toch kan merken, dat hij nog niet over groote routine beschikt, om een Synode te praesideeren.

Dat zal met de jaren wel komen, maar op het oogenblik is hier een gemis duidelijk zichtbaar.

Vooreerst is hij zichzelf nog niet geheel meester. Hij kan soms leelijke gezichten trekken, wanneer een spreker het hem niet naar den zin maakt. Hij kan dan zijn afkeuring niet verbergen. Dat moet

een praeses natuurlijk afleeren. Hij dient de onbevoegdheid de objectiviteit zelf te zijn.

Het gebeurde eens bij een onderwerp, dat een rapport betrof, hetwelk hijzelf had opgesteld, dat hij onverwachts de discussie trachtte te sluiten. Op den roep uit het midden der Synode: „het debat mag niet gesmoord!“ kwam hij echter tot bezinning. Ook kon hij niet laten, toen de verdedigers van het rapport en de daarmee overeenstemmende conclusies van de commissie aan het woord kwamen, een beweging te maken alsof hij een zweep in de hand hield, wat sommigen aldus vertaalden: geeft ze er nu eens duchtig van langs. Verdiende het geen aanbeveling om als hijzelf bij een onderwerp nauw betrokken is, de praeses den hamer overreikt aan den assessor?

Ook ziet hij niet altijd perspektief in de discussies. Bij onbelangrijke debatten laat hij soms de sprekers hun volten gang gaan, terwijl hij bij belangrijke soms tracht in te grijpen. Om de discussies te bekorten, zoekt hij zijn kracht hierin: geen sprekers het woord te geven, die zich niet op het juiste moment hebben aangemeld, terwijl men van hem zelden een voorstel van orde verneemt, waardoor de sluiten der welsprekendheid konden worden dichtgedraaid. Dit hangt misschien hiernee samen, dat hij niet steeds in de onderwerpen inzit. Een praeses moest eigenlijk, vóór er een punt in behandeling komt, de conclusies hebben bestudeerd en in zich opgenomen.

Maar om niet den schijn op ons te laden als zouden wij zijn praesidiale gebreken zwaarder afwegen dan zijn praesidiale deugden, moeten wij toch even konstateren, dat hij over bewonderenswaardige soepelheid beschikt. Ook wanneer hij eens mis tast, weet hij het roer handig te wenden en spreekt hij er zijn dank over uit, dat het zóó liep. Daarenboven mengt hij zich niet druk in de discussies. Zonder te vleien weet hij tot hen, die zich op de een of andere wijze verdienstelijk maakten, een minzaam woord te richten.

In één woord: hij is van het hout, waaruit men eerste-klas-presidenten snijdt.

Kuyper zou zeggen: wagenschol.

In het spoor van Assen.

Hadden „schismatieken“ en „bezwaarden“ wellicht nog eenige hoop, dat Groningen het spoor van Assen op een of ander punt zou verlaten, tot heden bewijst de uitkomst, dat hun hoop ijdel was.

Assen zat als rechter over zichzelf, zoo beschuldigde men — ofschoon ten onrechte.

Groningen moest Assen oordeelen!

En dan natuurlijk veroordeelen!

Maar onze kerken wisten wat zij te Assen deden. Zij hebben daar biddend beraadslaagd.

Zij hebben vóór zij beslissingen namen om de goedkeuring van den Koning der Kerk gevraagd.

Alle overijling was haar vreemd.

Alle hartstocht bleef verre.

Liefde tot de waarheid, liefde ook tot de dwalenden voerde er den boventoon.

In diezelfde liefde staat ook Groningen.

Daarom kan deze Synode geen ander geluid geven dan de vorige.

Zij aanvaardt ten volle de erfenis van Assen. Alle besluiten inzake bezwaarschriften en getuigenissen tegen Assen genomen, ademen denzelfden geest.

Hereeniging?

Van harte gaarne.

Maar dan op den grondslag van de beslissing te Assen genomen, omdat die zijn conform den Woorden Gods.

De Heere geeft in deze groote getrouwheid.

Het wachtwoord: uitstellen.

Zijn we dankbaar, dat Groningen in het spoor van Assen treedt, in een ander opzicht is onze ingenomenheid niet ongedeeld.

Men weet: wij houden ervan ons eerlijk uit te spreken.

En dan vinden we het jammer, dat de Synode over het algemeen in uitstel of zelfs in afstel heil zoekt.

De gewichtige zaken, welke sinds Leerwarden op de dagorde stonden, worden al maar verschoven.

Er zit geen schot in.

Soms zelfs meenden wij de stem der reactie te hooren.

We komen hierop later bij de bespreking van de afzonderlijke beslissingen nog wel terug.

Hier tekenen wij slechts een der karaktertrekken van de Synode.

Een karaktertrek, welke haar in onze oogen ontsiert.

Zij zal in deze, tenzij er in de vierde week nog verandering komt, bij de onbeteekenende Synodes worden bijgezet.

Twee zwakke gewone Synodes. Utrecht en Groningen, achter elkaar!

Hoe hadden wij het voor onze kerken anders gewenscht!

Waarlijk, in dit opzicht is te roemen ons niet oorbaar.

HEPP.